

حمزه نوذری

جامعه‌شناس و استاد دانشگاه

یکی از نتایج انتخابات دور اول ریاست‌جمهوری را می‌توان شکست ایده عدالت به معنای توزیع منابع دانست. عدالت به معنای توزیع منابع کشور از اوسط دهه ۱۳۸۰ برجسته و در قالب سیاست‌هایی مانند هدفمندی یارانه‌ها، سهام عدالت و... اجرا شد، اما نتایج آن زبان بار بود که در اینجا فرصتی برای تحلیل آن نیست. در انتخابات اخیر نیز برخی کاندیداها توزیع منابع طلا و زمین موجود را مطرح کردند، اما کسانی که در انتخابات شرکت کردند، نه آن را ممکن و نه مطلوب دانستند و این نشان می‌دهد که انسان از یک سوراخ دو بار گزیده نمی‌شود. اقتصاد را با توزیع منابع سامان دادن، مغالطه‌ای بود که دوران آن به سر آمده است. یکی از مهم‌ترین مسائل در انتخابات اخیر، غفلت از موضوع آزادی بود. هیچ‌کدام از کاندیداها از مفهوم آزادی استفاده نکردند و هیچ ایده‌ای برای افزایش آزادی‌های فردی و اجتماعی یا گاستن از محدودیت‌های پیش‌روی آزادی مطرح نکردند. به زبان اصحاب تحلیل گفتن، مفهوم آزادی دال خالی گفتن‌ها نبود. این‌گونه وانمود می‌شود که مهم‌ترین مسئله گروه‌های مختلف جامعه، اقتصادی، معیشت و سفره مردم است و کسی دغدغه آزادی و به‌ویژه آزادی اجتماعی را ندارد. به نظر می‌رسد غیاب بخش زیادی از جامعه در انتخابات به همین موضوع برمی‌گردد؛ کوبی سال‌هاست بحث از آزادی در گفتار مسئولان به فراموشی سپرده شده است.

در کتاب آزادی، قدرت و قانون می‌خوانیم قانون و قدرت منهای آزادی مساوی با استبداد است و قدرت بدون آزادی و قانون صفت بربریت است. کاندیدایی گفت یک جهان فرصت و دیگر کاندیدا مدام از قانون سخن گفت، اما نه اولی گفت فرصت چه نسبتی با آزادی دارد و نه دومی گفت قانون منهای آزادی چه می‌شود. آنچه به‌ویژه برای نسل جوان اهمیت زیادی دارد، سخن از آزادی است؛ آزادی در کنش متقابل، آزادی در بیان و نمود خود، آزادی فردی و اجتماعی و... کاندیداها که سمدام از حضور دولت در تمامی عرصه‌ها سخن می‌گویند، آیا نمی‌دانند مداخله گسترده در زندگی اجتماعی زبان بار است؟ به نظر می‌رسد بخش زیادی از عدم مشارکت در انتخابات، به مداخله گسترده دولت در روابط متقابل اجتماعی افراد برمی‌گردد. آنچه در این سال‌ها وجود داشته، تفویض اختیار برای مداخله در آزادی اجتماعی به دستگاه‌های دولتی است که هر طور صلاح دیدند، عمل کنند. در دوره کنونی، کاندیداها توجه کمی به آزادی و به‌ویژه آزادی اجتماعی داشته‌اند. در میان کاندیداها فقط یک نفر از آنها به صراحت و روشنی در قبال بازگشت گشت‌های ارشاد به خیابان و نحوه مواجهه با زنان و دختران موضع گرفت و آن را مغایر با کرامت زنان دانست. باین‌حال، او نیز اشاره‌ای نکرد که آیا توسعه را به معنای گسترش آزادی‌های فردی و اجتماعی می‌داند یا خیر؟ همه از پیشرفت و توسعه اقتصادی سخن می‌گویند، اما کوبی وقتی به گسترش آزادی‌های اجتماعی و فردی می‌رسیم، زبان دچار لکت می‌شود یا اساساً درکی از آن نداریم و گاهی نیز به سادگی از کتار آن می‌گذریم.

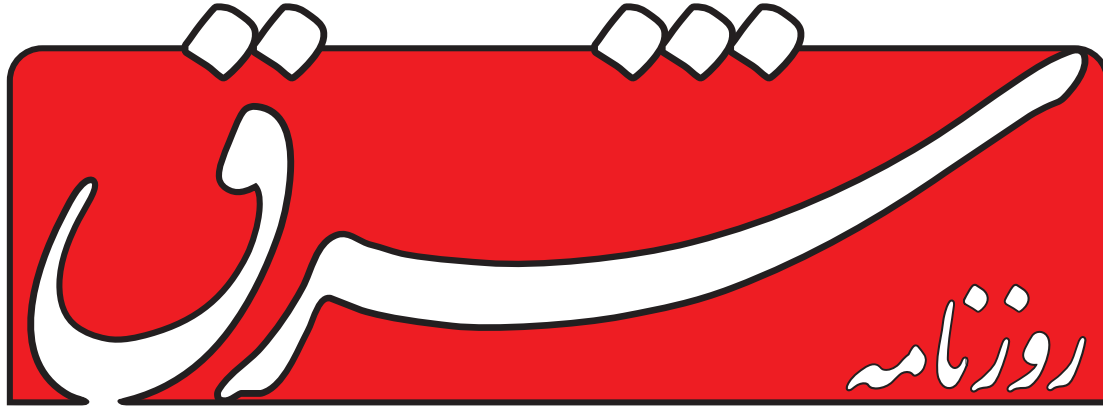
واکنش ضرغامی

به سرمقاله «شرق»

آقای عزت‌الله ضرغامی در واکنش به نقل‌قولی از ایشان در سرمقاله روز گذشته با عنوان «طرفیت یادگیری سیاسی اصولگرایی» توضیحاتی برای روزنامه ارسال کرده‌اند که در ادامه می‌خوانید.

- روزنامه مترجم شرق با تشکر از پرداختن به توصیه خیرخواهانه من در مورد ضرورت مرمت بنای تاریخی روحانیت در سرمقاله ۱۴۰۳/۲/۱۰ و تأیید بخش زیادی از آن مطلب، تأکید می‌کند:
۱. من هم معتقدم قدسی‌کردن امر انتخابات، راهبردی ناصواب است.
  ۲. ضربات مهلکی که برخی روحانیون به نهاد روحانیت زده‌اند، بیش از دیگران به ترویج تز استعماری «اسلام منهای روحانیت» کمک کرده است.
  ۳. بدین‌کردن مردم به اصل دین، بزرگ‌ترین منکری است که در جامعه اتفاق می‌افتد.
  ۴. برخی روحانیون رسمی و صاحب تریبون، گروهان سمیات‌های خودشان هستند. شهید مطهری ۶۰ سال قبل این خطر را گوشزد کرده است.

دوشنبه ۱۱ تیر ۱۴۰۳
۲۴ ذی‌الحجه ۱۴۴۵
۱ جولای ۲۰۲۴
سال بیست‌ویکم
شماره ۴۸۶۸
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

واکنش ضرغامی

به سرمقاله «شرق»

همین صفحه

در «شرق» امروز می‌خوانید: گزارشی از اقداماتی که تهران را در فهرست شهرهای دوست‌دار سالمند قرار می‌دهد • فرش قرمز زیر پای ستاره‌ها • کنایه اسحاق جهانگیری به بانیان وضع موجود

برگزیده‌ها

«شرق» تبعات پیروزی نامزد اصولگرایان در انتخابات ریاست‌جمهوری را واکاوی می‌کند

چالشی با طعم ترس

گزارش میدانی از هند که در دهه گذشته سریع‌ترین رشد اقتصادی و کاهش فقر را تجربه کرده است

انتخابات در دهلی

انتخابات در تهران

روزی که بیرانوند چشم سعید جلیلی را گرفت

مرز باریک مشارکت سیاسی کودکان

جزئیات صحن شورای شهر تهران پس از تعطیلات تابستانی

چه کسی برای هوشمندسازی پایتخت تصمیم می‌گیرد؟

یادداشت

افراطیون قوم‌گرا و انتخابات ریاست‌جمهوری

اقدامات کلیدی ضرغامی

واکنش ضرغامی به سرمقاله «شرق»

انتخابات در تهران

روزی که بیرانوند چشم سعید جلیلی را گرفت

مرز باریک مشارکت سیاسی کودکان

جزئیات صحن شورای شهر تهران پس از تعطیلات تابستانی

چه کسی برای هوشمندسازی پایتخت تصمیم می‌گیرد؟

یادداشت

افراطیون قوم‌گرا و انتخابات ریاست‌جمهوری

اقدامات کلیدی ضرغامی

واکنش ضرغامی به سرمقاله «شرق»

انتخابات در تهران

روزی که بیرانوند چشم سعید جلیلی را گرفت

مرز باریک مشارکت سیاسی کودکان

جزئیات صحن شورای شهر تهران پس از تعطیلات تابستانی

چه کسی برای هوشمندسازی پایتخت تصمیم می‌گیرد؟

یادداشت

افراطیون قوم‌گرا و انتخابات ریاست‌جمهوری

اقدامات کلیدی ضرغامی

واکنش ضرغامی به سرمقاله «شرق»

انتخابات در تهران

روزی که بیرانوند چشم سعید جلیلی را گرفت

مرز باریک مشارکت سیاسی کودکان

جزئیات صحن شورای شهر تهران پس از تعطیلات تابستانی

چه کسی برای هوشمندسازی پایتخت تصمیم می‌گیرد؟

یادداشت

افراطیون قوم‌گرا و انتخابات ریاست‌جمهوری

اقدامات کلیدی ضرغامی

واکنش ضرغامی به سرمقاله «شرق»

انتخابات در تهران

روزی که بیرانوند چشم سعید جلیلی را گرفت

مرز باریک مشارکت سیاسی کودکان

جزئیات صحن شورای شهر تهران پس از تعطیلات تابستانی

چه کسی برای هوشمندسازی پایتخت تصمیم می‌گیرد؟

طیب نیا، به عنوان یکی از موفق‌ترین وزرای اقتصادی کشور در چند دهه گذشته به تیم مسعود پزشکیان پیوست

طیب اقتصاد ایران

قول محکم پزشکیان برای جمع‌کردن بساط گشت ارشاد و رفع فیلتر

این گزارش را در صفحه ۳ بخوانید

یادداشت

برای فرهنگ؛ برای ایران

علی نامجو

وزیر، به‌تنهایی قادر به این تصمیم‌گیری و اعمال آن نیست و اموری از این دست، طبق قانون، به تشخیص نهادها و مراجعی فراتر از وزارتخانه انجام می‌شود. ایشان در ادامه، دکتر پزشکیان را به حاشیه می‌کشاند که در صورت رأی‌نیاوردن در انتخابات، طرفداران او ممکن است آشوب به پا کنند. شایسته نیست که شخصی که خود را دلسوز و جانب‌دار مصالح کشور می‌داند، در فضای انتخاباتی آرام و بویای کنونی، بحث آشوب و ناآرامی را پیش بکشد. باز آنکه از هر نظرگاهی اعم از اخلاقی و قانونی و عرفی بنگریم، چندان پسندیده نخواهد بود که نامزد محترمی در مناظرات انتخاباتی، خود را رئیس‌جمهور بخواند و در ادامه، ادعا کند که از رئیس‌جمهور شدن نامزد محترم دیگر (دکتر پزشکیان) جلوگیری خواهد کرد. چه نیکو بود اگر نامزدها، به‌عنوان تبلور مردم، تلاطم امواج هیجانات و احساسات خود را در کراکنگی آداب و فرهنگ گفت‌وگو می‌کنجاندند. بعضی از هم‌وطنان عزیز (به‌ویژه جوانانی) که چنین سخنان هیجانی و تنش‌زایی را (از هر کس که باشد) مایه و خوراک رسانه‌های شخصی و عمومی خود قرار می‌دهند، شاید خالی از لطف نباشد اگر اندکی درنگ کنند که آیا این رفتارها از نظر فرهنگی و اخلاقی برای جامعه ما به‌رهای خواهد داشت؟ مگر نمی‌توان هر منظره‌ای حتی مجادله‌ای را با رعایت احترام و خیرخواهی و بر پایه خرد پیش برد؟ اما دکتر پزشکیان، بنا بر آنچه از او دیدیم، فارغ از اتهام‌زنی‌ها و سیاست‌زدگی‌ها و هیجان‌افزایی‌های انتخاباتی، خواسته‌ها و برنامه‌های خود و هوادارانش را بیان می‌کند و از مسیر اخلاق و فرهنگ، روی برنمی‌تابد. به‌عنوان مثال درباره مسئله حجاب، پزشکیان در این سال‌ها، با بیان باور شخصی‌اش به اصل حجاب، این ارزش ایرانی و اسلامی، بی‌هیچ تناقض و شبهه‌ای در موضع‌گیری و امروزش، تقدهای لازم را به کم‌کاری‌های خود و تصمیم‌گیران این زمینه، همچنین خودزنی‌های فرهنگی بعضی از مدافعان حجاب، بازگو کرده است؛ این هم با کلامی نیک‌خواهانه؛ نه نسبتیبه‌جویانه و خوشایند دشمنان و فرهنگ‌ستیزان. افزون بر این، ما مرور آنچه در مناظرات انتخاباتی روی داد، مسعود پزشکیان هیچ‌گاه جانب‌آداب گفت‌وگو را فرونگذاشت و حتی در برابر تنش‌زایی‌های خواسته‌ها یا ناخواسته، رویکرد محترمانه و روشنگران‌های در پیش‌گرفت تا چنان‌که دیدیم و شنیدیم، مسادا چهره لطیف اخلاق و فرهنگ ایرانی-اسلامی را با چنگال سیاست، بخرآشد. او در بیانیه اخیر خود، با تأکید بر حفظ اقتدار ملی و اهمیت توجه به رنگارنگی مردمان و خواسته‌های آنان، راه درمان را در آن می‌داند که «بیباید با هم بازی کنیم، نه در برابر هم». در روزگار کنونی که نیازمند برنامه‌ریزی‌ها و کنشگری‌های اثرگذار دولت در زمینه حفظ بنیان‌های فرهنگی و اخلاقی‌مان و نیز زنده نگه‌داشتن آنها در جان و روان نسل‌های تازه رویداده ایران‌مان هستیم، شاید بهتر باشد این نکته‌ها که گفته آمد، از نظر ما دور نماند. برای فرهنگ، برای ایران.

است و سست، مقصود ما مقایسه هیچ‌یک از نامزدها، با نمونه‌های برجسته اخلاق‌مدار یا اخلاق‌ستیز ذکر شده نیست؛ بلکه بر آئیم تا بگوئیم که هر رفتاری از ما به‌مثابه گامی است که می‌تواند ما را به انوار اخلاق‌محوری یا ظلمات اخلاق‌گریزی نزدیک کند. وقتی کسی نام رجل سیاسی را به دوش می‌کشد، انتظار می‌رود که رفتار خود را متناسب آن نام بیاراید؛ زیرا ما در فرهنگی بالیده‌ایم که بخش عظیمی از نظریات و نگره‌های اخلاق نظری و عملی آن به دست رجل‌هایی سیاسی مانند بزگمهر، عنصرالمعالی، خواجه نظام‌الملک، خواجه نصیر طوسی و... تعلیم و تبیین شده است. پس ما مردمانی نیستیم که هر صدایی را سخنی بدانیم. اکنون که انتخابات ریاست‌جمهوری در پیش است، توجه به این معیارها بایسته است، زیرا علاوه بر آنکه شاخصه‌های ضروری برای شخص رئیس‌جمهور است، بدیهی است که بر گزینش اعضای دولتش و نیز سرازه و روش آنان اثر می‌نهد. بی‌اینها، راست‌گفتاری و درست‌رفتاری، شروط لازم برای هر دولت‌مرد هستند که نبود هر یک از آنها، مشکلاتی را در پی خواهد داشت. برای نمونه، گوناگونی جزئی نظرات صاحبان اندیشه و در پی آنها نامزدهای انتخابات ریاست‌جمهوری درباره موضوع و قانون حجاب و حفظ و ترویج آن، وضعیت غربی نیست، زیرا در هر جامعه و درباره هر قانونی ممکن است رخ دهد و واضح است که رفع خواهد شد، اما مسئله این است که برخی نامزدهای محترم، موضع چند روز پیش‌تر خود را درباره یک طرح جلوگیری از بی‌حجابی، به صورت مبهمی متفاوت می‌کنند یا به آشکارگی آرای خود در این زمینه را بیان نمی‌کنند که این امر نمی‌تواند چندان مطلوب باشد.

دیگر آنکه در مناظرات تلویزیونی، درباره یک مسئله (کرسنت)، اتهام‌هایی به یکی از وزرای پیشین نفت زده می‌شد، درحالی‌که همان وزیر، بارها اتهام‌زندیان و مدعیان تخلف را به‌منظور درباره این مسئله فراخوانده است. باین‌همه باز هم اتهامات در این زمینه در جریان بود. واضح است که این رویه‌ها، درخو منظره نامزدهای ریاست‌جمهوری نیست. مگر نه اینکه رهبر انقلاب، رفتار صادقانه با مردم را از «آداب حمی انتخابات» دانسته‌اند؟ باز نامزد محترم دیگری که نگارنده، برخی از نظرات آموزشی و پرورشی او را مقبول می‌داند، (در کمال تعجب) تصمیم فیلترنگ پیام‌رسان‌های مجازی را از جانب وزیر ارتباطات وقت می‌داند. ایشان چطور نمی‌داند که

اخلاق، مهم‌ترین ویژگی انسان است که ماهیت وجودی او را از دیگر موجودات متمایز می‌کند. میزان اثرپذیری و مایه‌گیری فرد از هنجارها و اصول اخلاقی، با میزان مقبولیت و محبوبیت او نزد دیگر افراد، نسبتی مستقیم و متناظر دارد؛ زیرا بیشتر نفع و ضرر ما برای دیگران در روابط اجتماعی، برخاسته از اخلاق ماست؛ بنابراین اکنون که انتخابات ریاست‌جمهوری در پیش است، بهتر است این شاخص مهم انسانی را در نظر داشته و در انتخاب خود، سهمی برای آن قائل باشیم. اینجا منظور از اخلاق، بیشتر ارزش‌هایی مانند راست‌گویی، راست‌کاری و احترام به دیگران است که تقریباً در تمام گرایش‌ها و نگرش‌های ماده‌گرایانه و معنا‌باورانه علم اخلاق، پسندیده‌اند و بسیاری از رفتارها و هنجارهای فرهنگی ما را شکل می‌دهند. آنچه از اخلاق در آینه فرهنگ ما متجلی است، ریشه در آیین‌های پیش از اسلام، تعالیم اسلامی و مباحث فلسفه اخلاق دارد و این آموزه‌ها که بحق، سرمایه‌هایی بس ارزنده برای معاش و معاد ما ایرانیان هستند، باری نیز بر دوش ما می‌نهند؛ البته باری که گران نیست اما رفتار و کردار انسان را گران‌اراج می‌کند. به‌ویژه اگر فرد، داعیه رجل سیاسی بودن و اثرگذاری در تصمیمات مهم سیاسی و اجتماعی دارد، بایسته است که تعلق خاطر بیشتری به این آموزه‌ها داشته باشد. برخی از هنجارها و ابتدایات اخلاقی، به صورت کهن‌الگو و پیش‌فرض، پیش از سنین آغاز تحصیلات رسمی فرد، یعنی در روند شناختی و جامعه‌پذیری، به او منتقل می‌شوند و جای آن است که خون موج زند در دل لعل، اگر در عرصه‌های مهم سیاسی و اجتماعی، گاهی همین آداب و اخلاقیات ابتدایی نیز مراعات نشود. منافع شخصی و حزبی، می‌تواند یکی از بی‌رحم‌ترین دشمنان تئوری‌های اخلاقی باشد و آنها را در چارمچ یک تئوری و پندار، به بند بکشد و فرارقت‌شان را به مقام کردار، مانع شود. ما در سنت ملی و دینی خود، آن‌قدر سرنمون و الگوهای اخلاقی در همه عرصه‌ها اعم از سیاسی، اجتماعی، علمی و... داریم که کوچک‌ترین تخطی و عدول از اصول اخلاقی را به آشکاری درمی‌یابیم. همین اخلاقیات است که پاینده بودن یا پاینده نبودن به آنها، دوگانه‌های تقابلی داد و بی‌داد، راستی و دروغ، بخشندگی و خست و به طور کلی خیر و شر، و در رابطه با حکومت، حقانیت و طاغوت را ایجاد می‌کند. مهم‌ترین معیار در سنجش چنین دوگانه‌هایی، نخست فطرت انسانی است و پس از آن، آموخته‌های ما از ارزش‌ها و هنجارهای اخلاقی. روشن است که پاینده‌ی به اخلاق در تقابل‌ها و رقابت‌های گوناگون میان افراد، نه نشان‌دهنده ضعف، بلکه برخاسته از دانایی و توانایی شخص اخلاق‌مدار در شناخت جهان و ماهیت مادی و معنوی آن است. از این رو است که حضرت علی (ع) قسم یاد می‌کند که: معاویه از من زیرک‌تر نیست ولی فریب‌کاری از فجور است و فجور هم از کافری، همه می‌دانیم که آن هدفی که معاویه و امثال او برای آن به مکر و حیله دست می‌بازند، در نظر علی (ع) و امثال او خوار و زار

انتشارات شرق منتشر کرد

برنامه تلویزیونی بخش فرهنگی، حسین انتظامی، یکی از مجری-کارشناسان برنامه نیز بررسی درباره آن طرح کرد.